

RAMAR FÖR SÖNDAGSSKOLAN OCH FAMILJE-SKATTEN

Redaktionen för SPRELL LEVENDE och SKATTEN

Oavsett om ni ska starta en ny söndagsskola eller har hållit på ett tag är det bra om ni i ledargruppen stannar upp och funderar över vilka ramar ni just nu har för söndagsskolan.

Vilket förhållande har ni som söndagsskola till den församling eller förening som ni är en del av? Finns söndagsskolan med i målen för församlingens verksamhet? Skulle det vara lättare för fler barn och familjer att ta del av det ni erbjuder om ni samlades vid en annan tidpunkt, eller om ramarna för söndagsskolan såg annorlunda ut? Vilka ramar skapar själva söndagsskolerummet för ert arbete?

Söndagsskolan som en del av församlingen och den kristna undervisningen på lokalplanet

De flesta söndagsskolor drivs med utgångspunkt från en församling eller förening. Det är därför viktigt att söndagsskolans verksamhet planeras i samråd med församlingens ledning och anställda, och utifrån församlingens mål för den kristna undervisningen och gudstjänstlivet. Söndagsskolan är inte först och främst ditt personliga ansvar. Du utför ditt arbete för barnen som en tjänst i den kristna församlingen och kan förvänta dig stöd och hjälp både praktiskt och andligt. Vi uppmuntrar dig att vara frimodig och be om hjälp. Församlingen har ingen framtid om den inte satsar på barnen! Alltför ofta har fokus mest legat på arbetet bland vuxna. Det är dags att barnen får den plats i Guds rike som Jesus själv har gett dem!

I Svenska kyrkan tar församlingarna fram en församlingsinstruktion. I andra sammanhang har man andra visionsdokument. Tänk tillsammans med församlingen igenom hur söndagsskolan kan vara ett bra erbjudande till alla och en del av detta målarbete! Söndagsskolan är en kontinuerlig verksamhet med låg tröskel – särskilt där man inte samlas under gudstjänsttid utan vid någon annan tidpunkt. Gör tillsammans med församlingen en plan för att synliggöra söndagsskolan (se tips i artikeln *Lokal marknadsföring och presskontakt*).

Planering

Läsåret i söndagsskolan bör planeras på både kort och lång sikt. Det är också viktigt att sätta samman en bra ledargrupp. Det betyder mycket för barnen att lära känna de vuxna i söndagsskolan. Om barnen möter nya vuxna varje gång går det snart ut över trivseln. Därför bör det helst inte vara mer än två eller tre ledargrupper som delar på uppgifterna.

Foto: Ingunn Rise Kirkeby

I den långsiktiga planeringen bör ni också ta hänsyn till kyrkoårets rytm. Vill ni anordna något särskilt i samband med högtider som jul eller påsk? Kan ni lyfta fram pingsten på något sätt? (Den infaller sent under läsåret och faller ofta bort.) Finns det några andra speciella dagar som ni bör ta hänsyn till? När ska det vara familjegudstjänst? Hur kan söndagsskolan sätta sin prägel på gudstjänsten eller familjegudstjänsten? (Du kan läsa mer om söndagsskolan och gudstjänsten samt SKATTEN-gudstjänster i ledarhandboken på s. 50–51.)

Tidpunkt och form

Hur ofta ska man ha söndagsskola? Tidigare var det mer eller mindre självklart att det var söndagsskola varje söndag under läsåret. Det är fortfarande så på många ställen och det är positivt. Men stress och tidsbrist gör det svårt att genomföra för många i dag. Dessutom har de vuxna behov av egen uppbyggelse och måste ha möjlighet att delta i gudstjänsten, som kanske hålls samtidigt med söndagsskolan. (Med den moderna tekniken kan det ju också vara möjligt att spela in predikan, så att söndagsskolledarna kan få lyssna till denna i efterhand.)

I SKATTEN finns det varannan vecka en ny bibelberättelse med förslag till två samlingar. Ni som träffas varannan vecka får alltså med er alla berättelser ändå. En del träffas så sällan som en gång i månaden. Då får ni välja vilka texter och teman ni vill prioritera.

Av tradition har söndagsskolan samlats på söndagar. Men efter hand har allt fler börjat träffas på andra veckodagar. På många håll har räddningen för den lokala söndagsskolan varit att man till exempel har en samling på lördagar istället. Även om vi tycker att det är viktigt att samlas kring Guds ord på söndagen är det viktigaste trots allt att barnen kommer!

Söndagsskolan kan också kopplas samman med någon annan typ av verksamhet, till exempel barnkör. Man brukar då ha en vanlig körövning där man lägger in en bibelberättelse och andra moment från söndagsskolan. På andra håll utgår man från någon hobbyverksamhet, till exempel drama eller ”meka i verkstan”, och passar i samband med det på att förmedla bibelberättelser utifrån SKATTEN. Eller varför inte bjuda in till barnsamlingar på lördag förmiddag när föräldrarna är ute och storhandlar?

”Friluftssöndagsskola” är en variant där man gör allt utomhus. Det är en form som erbjuder särskilda möjligheter att uppleva bibelberättelsen i mer ”verkliga” omgivningar än inom fyra väggar. Utomhus kan man till exempel märka ut Noas ark i naturlig storlek. Kanske barnen kan vara får som gömmer sig men som till slut blir glada över att hittas? Ni kan också ha fysiska aktiviteter och tävlingar som både flickor och pojkar gillar.

Det går att använda inslag från SKATTEN i många olika typer av söndagsskolor.

Familje-SKATTEN

Om ni bedriver ett spännande barnarbete men tycker att uppslutningen är

dålig kan det alltså vara viktigt att tänka igenom om ni samlas vid rätt tidpunkt och på rätt sätt. Vårt levnadssätt och våra vanor ändras snabbt. Som kyrka måste vi vara flexibla så att vi kan möta människor där de är!

Fresh Expressions är en rörelse inom Anglikanska kyrkan som arbetar med hur kyrkan kan vara kyrka på olika sätt för olika människor i olika situationer. Med inspiration från detta arbete och från konceptet *Messy Church*, som nu också används av *Danmarks Folkekirkelige Søndagsskoler*, rekommenderar vi familje-SKATTEN som en ny ram för söndagsskolans verksamhet och arbetet med SKATTEN. Målet är att i större utsträckning kunna möta familjer där de befinner sig i livet, och också göra kyrkan och församlingshemmet till platser där det är naturligt för familjer att samlas. På så sätt kan vi också inspirera föräldrarna till att tro mer frimodigt tillsammans med sina barn (se artikeln *Tron i hemmet*).

Livet för en modern småbarnsfamilj består av en rad nätverk. Gränserna mellan olika områden och sociala situationer är mer flytande än förr. Människor binder sig också i mindre utsträckning än tidigare till ett visst sammanhang. Kanske är det också positivt att församlingen har en verksamhet där gränserna mellan "innanför" och "utanför" är mindre tydliga, en verksamhet där ingen måste ta ställning till om man är "med" eller inte. I detta sammanhang kan människor också närma sig Gud i det tempo och på det sätt som passar den enskilde. Lucy Moore skriver:

Det finns också många fler stilla ögonblick då Guds helige Ande drar oss lite längre in i sin famn, genom ett barns leende, en upplevelse av naturens under, en ny tanke om en gammal berättelse i Bibeln eller kärleksfulla ord från en av våra medvandrare. Det kan kanske verka lite oorganiserat, men en Gud som kan komma på tanken att skapa en sjögurka och som väljer att arbeta genom människor som dig och mig måste väl å andra sidan ha ett slags oorganiserad kreativitet.¹

Familje-SKATTEN innebär följande:

- Att man samlar familjer i kyrkan, församlingshemmet, missionshuset eller ett hem en vardag direkt efter arbete, förskola och fritids.
- Att man serverar en enkel måltid, exempelvis korv med bröd – en populär och enkel middagslösning för en stressad familj. Det skapar gemenskap att äta tillsammans.
- Att barnen går till åldersindelade grupper (Gullivergänget och Äventyrarna) medan föräldrarna antingen följer med sina barn eller själva sitter och pratar. Detta är också ett bra tillfälle att samla föräldrarna och ge dem hjälpmedel och tips på aftonbön och andra bra rutiner i hemmet (se materialet *Det bästa du har*). Det kan vara bra att vid dessa tillfällen också ha något att erbjuda de allra yngsta barnen. Många kyrkor i dag bjuder in till olika former av babysång.
- Att man därefter samlar familjerna till en liten avslutning, gärna i ett kyrkorum. Här kan man tända ljus, välsigna varandra och kanske sjunga en kvällssång. I det webbaserade planeringsverktyget, i avsnittet *Alternativ* till momentet *Avslutning*, kan ni hitta ett förslag på hur man kan lägga upp avslutningen.

Foto: PhotoAlto

1 Lucy Moore, *Messy Church – för hele familien* (Lohse/Danmarks Folkekirkelige Søndagsskoler 2009), s. 11 (citatet översatt från norska).

Familje-SKATTEN är inte något fristående programupplägg. Använd SKATTEN som vanligt, i åldersindelade grupper där det finns resurser till det.

För att få igång familje-SKATTEN måste många vara med och göra en begränsad insats. I artikeln *Rekrytering av ledare* finns det en del bra tips. Behovet av resurser beror på hur ofta ni har samlingar. Det kan till exempel vara klokt att börja med en samling i månaden.

Söndagsskolerummet

Det man kan se i söndagsskolerummet är en del av totalförmedlingen. Genom SKATTEN vill vi bidra till en större medvetenhet om hur ett rum talar till dem som befinner sig där. Rummet kan berätta om barnen är välkomna och värdesatta och om vi tar barnen som målgrupp på allvar. Rummet kan också bidra till att förmedla bibelberättelserna.

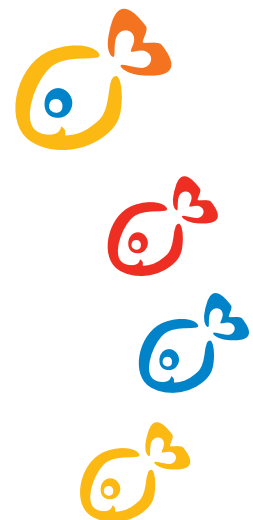
Det är inte många församlingar som skulle bjuda in vuxna människor till en samling i ett trångt och otrivsamt källarrum. Om vi ska ta barnen och barnverksamheten på allvar måste vi också satsa på att ge barnen plats rent fysiskt – i form av bra lokaler! Det ansvaret ligger inte i första hand på söndagsskolledarna utan på kyrko- och församlingsledarna. Många söndagsskolor samlas i trevliga rum. Mycket ofta måste rummet delas med andra grupper och söndagsskolans material måste därför plockas undan varje gång. Det fungerar i regel bra, men vi vill ändå nämna att forskning visar att barnen får störst utbyte av samlingarna om lokalen där man håller till ser likadan ut och inte förändras från gång till gång. Då känner barnen sig trygga och kan lättare möta okända saker som dyker upp i samband med texterna. Inläringen fungerar också bättre i ett sådant sammanhang. Att barnen får ett bra eget rum bör stå högt upp på prioritetsslistan.

Visuell kommunikation genom rummet

Genom rummet sker en visuell kommunikation – rummet kan synliggöra och tydliggöra ett budskap med andra medel än det verbala språket. I samband med några få utvalda teman kan visualisering användas i stor skala som scenografi eller ram runt det som ska förmedlas (till exempel genom väggbonaden och planscherna med minnesverser). Genom visualisering får Gud möjlighet att ”färglägga” budskapet på ett personligt sätt för var och en av de närvarande.

På en vanlig söndagsskolsamling kan ni synliggöra poängen eller budskapet i mindre skala genom att medvetet använda en symbol, en bild, ett föremål, en färg osv. Det visuella kan vara ett verktyg som pekar på Jesus. Observera att detta i regel inte bör kommenteras utan få tala för sig självt.

Ett visuellt språk i rummet kan vara en viktig hjälp för barnen att förstå och uppleva budskapet och relatera temat till sina egna liv och sin egen verklighet. Också ljus, skugga och olika ljud kan bidra till att skapa liv i rummet. Man kan ha bakgrundsmusik till aktiviteterna. Ljud från naturen kan ge en upplevelse av skapelsen. Doft från blommor eller rökelse skapar också associationer eller nya intryck.

Väggbonaden

Om det är praktiskt möjligt föreslår vi att ni hänger upp SKATTEN-bonaden och planschererna med minnesverser varje gång. De bidrar till att skapa ett söndagsskolerum, oavsett hur rummet ser ut i övrigt.

Längst upp på väggbonaden finns en kanal där man kan trä igenom en smal gardinstång, en tunn list eller ett smalt rör för att hänga upp den. Låt stängen vila på krokar i väggen eller fäst en lina eller ett snöre i stängen och häng bonaden från en taklist (ev. två fästpunkter) eller på en krok/skruv i väggen.

Bilden passar bra som utgångspunkt för samtal om vem Jesus är, symboler i Bibeln (t.ex. lammet, liljorna på marken och livets träd), skapelsen, livet osv. När ni samtar om bilden kan ni till exempel utgå från följande frågor:

- Vad ser ni på bilden?
- Vad betyder det ni ser?
- Står det något om det här i Bibeln?
- Vad är det för märken som Jesus har i händerna?
- Vad tror ni Linnea i trädkojan tänker på?

Vid särskilda tillfällen (till exempel jul och påsk) kan ni hänga något extra bredvid eller på bonaden. Framför bonaden kan ni eventuellt ställa ett lågt bord som pyntas med saker som hör samman med högtiden.

Planscher med minnesverser

Planschererna med minnesverser är i stående A2-format och det finns totalt tio bilder. Planschererna kan tillsammans bli ett fint bildgalleri med centrala bibelord. De förmedlar centrala delar av tron på ett konkret sätt genom både bild och text. Var därför rädda om bilderna. Om ni vill kan ni rama in dem så blir de ännu finare!

De tio minnesverserna kommer att användas i flera år. De har valts så att de täcker in ett brett spektrum av teologiska ämnen och livserfarenheter. Minnesverserna är följande:

I Mosebok 1:27	Gud skapade människan till sin avbild, till Guds avbild skapade han henne. Som man och kvinna skapade han dem.
Psaltaren 9:3	Jag vill jubla av glädje över dig och lovsjunga ditt namn, du den Högste.
Psaltaren 37:5	Lägg ditt liv i Herrens hand. Lita på honom, han kommer att handla.
Psaltaren 38:10	Herre, du känner min längtan, mina suckar når fram till dig.
Matteus 25:40	Vad ni har gjort för någon av dessa minsta som är mina bröder, det har ni gjort för mig.
Markus 10:14	Låt barnen komma hit till mig och hindra dem inte: Guds rike tillhör sådana som de.
Lukas 10:27	Du skall älska Herren, din Gud, av hela ditt hjärta och med hela din själ och med hela din kraft och med hela ditt förstånd, och din nästa som dig själv.
Johannes 3:16	Så älskade Gud världen att han gav den sin ende son, för att de som tror på honom inte skall gå under utan ha evigt liv.

Johannes 10:14 Jag är den gode herden, och jag känner mina får, och de känner mig.

Johannes 14:6 Jesus svarade: Jag är vägen, sanningen och livet. Ingen kommer till Fadern utom genom mig.

Annan utrustning i rummet

Försök samla uppmärksamheten längst fram i lokalen. Den grundläggande möbleringen och utsmyckningen av rummet kan vara densamma från gång till gång. Men när det passar kan ni ta in nya föremål, gärna något som kan ge associationer till dagens tema. Sätt till exempel upp ett snöre där ni kan hänga upp barnens teckningar, böneämnen eller illustrationer till dagens tema. Om ni har stationer för eftertanke är det bra och skapar trygghet om stationerna har sina bestämda platser.

Ni behöver också ett rymligt bord för ljusen och Frälsarkransen. Här kan ni pynta med blommor eller placera föremål som ni behöver ha till hands under samlingen.

Annan utrustning som ni ofta behöver i rummet är flanellograftavla, CD-spelare, DVD-spelare och TV eller dator/projektor med duk. I samlingen har också skattkistan en viktig plats. I den ligger alltid föremål som på något sätt hänger samman med dagens tema. Om barnen är med under den första delen av gudstjänsten kan skattkistan användas för att visa föräldrarna vad som är dagens tema i söndagsskolan. Den kan tillverkas av en fin kartong som dekorerar. Man kan också köpa spännande lådor eller små kistor på IKEA eller i andra inredningsbutiker. (Se www.skatten.nu för tips på inköpsställen.)

Det bör vara självklart att församlingen eller föreningen står för kostnaden för de saker som söndagsskolan behöver.

Viktigt att tänka på

Prata i ledargruppen om hur ni kan skapa bra rutiner så att förutsättningarna för lärande blir så bra som möjligt för barnen, och så att de också känner att söndagsskolan är densamma även om ledarna turas om att hålla i den.

Många tycker av erfarenhet att barnen är lugnare om de sitter på stolar än på kuddar/mattor på golvet. Om det är möjligt att sitta i en ring inkluderas alla på ett bättre sätt än om man sitter i rader. Kan rummet delas in i olika avdelningar med exempelvis en plats för lek, en plats där man lyssnar och ett eget rum för Äventyrarnas aktiviteter?

Tänk noga igenom följande:

- Hur får vi ett rum och en gemenskap där vi kan skapa en bra atmosfär och god kommunikation?
- Vad får barnen att öppna sig, våga delta och bli så trygga att de kan ta emot?
- Vad gör man med de barn som inte vill delta?
- Hur skapar man tillräckligt med lugn och ro när det behövs?
- Bör ni komma överens med barnen om några regler (prat, spring, handuppräckning osv.)?
- Vilken roll vill ni att föräldrarna ska ha under samlingen? (Se ledarhandboken s. 54–55).

Litteratur
Moore, Lucy, *Messy Church – för hele familien*, Lohse/Danmarks Folkekirkelige Søndagsskoler 2009.